

Levinus Warner: een Turkijefreak in 17e-eeuws Istanbul

Door Arnoud Vrolijk

Er zijn veel mensen die van Turkije houden vanwege de mensen, het eten of de zomerzon. Maar er zijn ook mensen die meer houden van de Turkse taal en cultuur. Dat kost meer inspanning, en al helemaal in de zeventiende eeuw, toen een bootreis naar Istanbul enkele maanden kostte.

Levinus Warner was zo iemand die bereid was om zoveel moeite te doen. Hij werd rond 1618 geboren in Lippe, Duitsland, en in 1638 meldde hij zich bij de universiteit in Leiden om oosterse talen te leren bij professor Jacobus Golius. Na zijn afstuderen zes jaar later wilde hij met alle macht naar Istanbul, de hoofdstad van het onmetelijk grote Osmaanse Rijk. Daar had hij helemaal geen geld voor, maar hij wist fondsen te werven bij rijke Nederlandse kooplieden.

Warner arriveerde in 1645 in Istanbul en hij zou er nooit meer weggaan. Zelfs een aanbod om professor in Leiden te worden sloeg hij af. In 1655 werd hij ambassadeur voor de Nederlandse Republiek bij de Hoge Porte. Hij woonde in Pera, de ambassadewijk. Hij leefde samen met een Grieks-Orthodoxe vrouw, maar ze kregen nooit kinderen.

Panorama van Istanbul met de Ayasofya en de Sultanahmet Moskee in de Reizen van Cornelis de Bruijn. Delft, 1698 (UB Leiden, 371 A 9)

Het Osmaanse Geschreven Erfgoed

Wat maakte Istanbul zo aantrekkelijk voor Warner? In de eerste plaats was dat de veeltalige Osmaanse cultuur: de bestuurstaal was natuurlijk Turks, maar Arabisch werd gebruikt voor islam en wetenschap en Perzisch voor de poëzie. Alle religies in het Rijk kwamen samen in Istanbul: moslims, joden en christenen. Istanbul was ook de beste plaats om oude handgeschreven boeken te kopen: daar werden de beste prijzen betaald. Ook toen al zat de oude boekenmarkt, de *Sahaflar Çarşısı*, in de buurt van de Bayezid moskee. Warner

Een Koran uit Gallipoli (1520), met vertaling in het Oud-Anatolisch-Turks (UB Leiden, Or. 504)

voelde zich in Istanbul als een vis in het water, wat bij andere Nederlanders tot de klacht leidde dat hij 'geheel op zijn Turks' leefde.

Warner besteedde een vermogen aan het verzamelen van oude handschriften. Hij ging niet zelf naar de boekwinkels of boekenveilingen – dat zou te opvallend geweest zijn –, maar hij maakte gebruik van een netwerk van Arabische christenen afkomstig uit Aleppo. Inhoudelijke informatie kreeg hij van zijn contacten in de wereld van de hoge

overheidsfunctionarissen. Zo was hij bevriend met Sâlih Efendi, de *Hekimbaşı* of Oppergeneesheer van de Sultan. Hij was heel succesvol in zijn aankopen: zo kocht hij bijvoorbeeld handschriften uit de veiling van de beroemde geleerde Kâtib Çelebi of Hadji Khalifa. In totaal kocht hij zo'n duizend oude handschriften, waaronder buitengewoon oude en kostbare werken.

Levinus Warner stierf helaas jong, al in 1665. In zijn testament besloot hij om zijn hele verzameling te schenken aan de Universiteit Leiden, waar hij ooit student was geweest. Enkele jaren later waren alle boeken in Leiden gearriveerd en in 1674 stonden ze voor het eerst in de gedrukte catalogus van de Universiteitsbibliotheek. Daar staan ze terecht vermeld als een 'Onvergelijkelijke schat van oosterse boeken'. Ook nu nog is het de belangrijkste verzameling uit het Midden-Oosten die de UB Leiden bezit.

Voor meer informatie zie:

Arnoud Vrolijk, Jan Schmidt en Karin Scheper, *Turksche Boucken: de oosterse verzameling van Levinus Warner, Nederlands diplomaat in zeventiende-eeuws Istanbul*. Eindhoven: Lecturis, 2012.